

Magyar bűvész a XVIII. században. Első kép: kártyaszemfényvesztés. Második kép: égő gyertyát nyel el a bűvész.

PESTI MÁGUSOK

Ha közelebb hajolunk a furcsa dolgokhoz, legtöbbször kiderül, hogy nem is olyan furcsa az, ami első hallásra, pillantásra annak látszik. Milyen furcsán hangzik komoly, sőt tudós emberek egy meghitt társulásának elnevezése is: MAME vagyis a „Magyar Amatőr Mágusok Egyesülete!” Mosolyt varázsol az ember ajka köré, ha kimondja e rövidítésből származó furcsa szót. Még furcsábbnak tűnik, hogy tizenöt évvel ezelőtt egyesületbe tömörült több jelentős állású férfi, hogy bűvészkedjék és bűvészfogásait bemutassa a társadalom ama rétegének, amelyben ő komoly, becsült helyet tölt be. Hogyan? Orvos, mérnök, tudós, művész kiáll a dobogóra és lilafény mellett, hókusz-pókusz közben bűvészmutat-

ványokkal szórakoztatja a közönséget? Mágus, bűvész... mint a kókler, csepürágó, lángnyelő, hogy fogásaival elkápráztassa a avatatlant, az egyszerű embert, a karzat jámbor fiát. Így van ez igazán? — de hiszen híres bűvészek királyokat kápráztattak el rejtélyes mutatványaikkal! A nemrég elhunyt *Percy Thomas Selbit* diszleodáson V. György angol király csodálatát vívta ki és — világhíres mutatványainak titkát magával vitte a sirba.

A bűvész talán mégsem csupán kókler, csepürágó, mestersége légiés és káprázatot kelt, májdnem művész és a *tünemény, amit felidéz, az álommal és a csodával rokon*. Talányos káprázatot, illúziót varázsol, mint a művész a szóval, hanggal, színnel, vonalakkal. Igen, ez a bűvész — no de a mágus, a mai, pesti mágus, aki nem ebből él, hanem orvos, mérnök, festő, zongoraművész, gyáros, az *amatőr-mágus* — mit akar a bűvészzel? Nehéz kitalálni? — pedig milyen egyszerű: szórakozni és szórakoztatni! A MAME bevallott, sőt hangoztatott célja: „a szórakoztató mágiát művészi színvonalra fejleszteni és bevinni a jobb társadalmi körökbe”. Száznegyven ember volt ideig-óráig az egyesület tagja, megmaradt belőlük harminc. Ezek „igazi” mágusok és elnökük — egy általánosan ismert főorvos, aki nemcsak gyógyít, hanem tudományos kutatásokat végez. Szabad óráiban pedig — bűvészkedik, szórakozik vagyis játszik.

Játék! Ez a rejtély kulcsa, amelyet imhol, felmutatok most, mint a bűvész a cilindrből a virágot. Játék, amelynek fontosságát csak a

Modern mágusok.

Baloldali kép: keleti bűvész jelmezében tart előadást az egyik budapesti mágus.

Jobboldali kép: Romek Árpád festőművész műkedvelő-humoros bűvész.

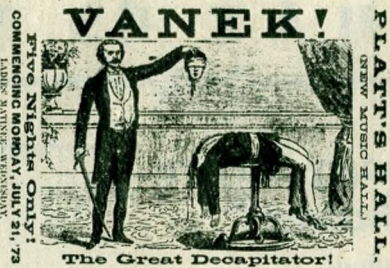

gásu, haszonszerzéssel foglalkozó ember a művészetet, irodalmat, sőt a nyelvész, a természettudós kutatószenvédélyének aprólékosságát is játéknak tekinti — holott e „játék“: az álom megvalósulása a kedvtelésben és belőle jobban megismerhetjük, megítélhetjük az embert, az ember mindig rejtélyes belső életét.

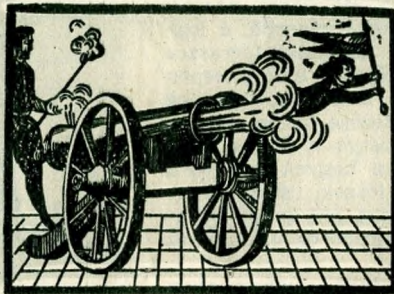
Ime ez a titka a furcsa helyzetnek, hogy komoly foglalkozásu, tudományos és művészi pályán dolgozó férfiak időnként összegyűlnek egy művészkлуб helyiségében és ott saját színpadjukon, fényszórójuk hatás- és hangulatvilágításánál, hanglemez zenék kíséretével, zártkörű előadás keretében meghívott közönségnek bemutatják bűvészetüket: a szem- és szellemképrázató játékok leleményükkel és kezűességükkel.

A mai értelemben vett mágiának mind a három fajtáját gyakorolják. A kezűességéi mágiát mondják a legelőkelőbb műfajnak, mert pusztán szemfényvesztő kezűességgel keltik a mágiikus hatást — eltüntetnek és elővarázsolnak tárgyakat a természet törvényeivel ellenkező, káprázató módon. A „manipulátorok“ ők. A másik csoport a szerkezetekkel bűvészkedik. Itt a műszaki szemfényvesztés veszi át a kezűesség szerepét hengerekben, dobozokban és más tárgyakban, de oly rejtélyes módon, hogy az avatlatlan hiába keresi a dobozban a rejtélyes szerkezet titkát. Az „illuzionisták“ a harmadik csoport tagjai, nagyobbarányu mutatványokkal kápráztatnak, pl. élő emberek helyüket változtatják. Az illuzionisták mutatványa a „ketté vágott“ nő, a testnélküli ember, a lefejezett férfi és a többi színpadi „csoda“. A pesti mágusok előadásai- kon nem egyszer bemutatják régi bűvészek mutatványait és az ilyen alkalmakra magukra veszik a mult századi mester maszkját, jelmezét. Előadásait nem egyszer végignézte József királyi herceg és felesége is.

Az amatőr mágusok egyuttal — kulturhistórikusok is és szorgalmas muzeális célu gyűjtésük folyton gazdagodó anyaga elénk tárja a magyarországi bűvészet multját is. A MAME könyvtára — csupa bűvészetről, mágiáról szóló könyv! — öt- száz kötet! Köztük nem egy ritka, ugynevezett „lakatos“ könyv is, amely a mágusok legféltettebb „hét lakattal őrzött“ titkait foglalja egybe. Az egyesület nyolc külföldi folyóiratot járát. Hinnéd-e, kortárs, hogy ennyi szemle foglalkozik külföldön a bűvészet mesterségével, multjával, bölcséletével! Nemcsak folyóirat, de számos egyesület is az öt világrész minden táján és a MAME érintkezést tart fenn velük — a japáni és ausztráliai bűvészekkel épúgy, mint a németekkel, meg a franciákkal! Legutóbb Frankfurtban volt a bűvészek kongresszusa és ezen — Romek Árpád, a kiváló festőművész képviselte a magyar egyesületet, a magyarországi mű-

„Vanek professzor“ magyar bűvész híres lefejezési mutatványának falragasz-hirdetése. Vanek mint 1849-i emigráns bejárta a távol keletet és bűvészetével vagyon keresett.

法 戲 巧 奇 國 西

夫十混力技在省城近海
開便西國演法戲園內
再演新出奇巧戲法能使
一人睡於一大炮之內然
後燃燒此炮轟然一聲將
在內所睡之人打出甚為
悅目此法乃初次在中國
演弄者誠千古奇觀古今
所未有也此一禮拜乃未
十運力之尾戲願諸君子
移玉至彼一觀勿失此難
逢機會是所厚望焉
同治 年 月 日 啟

Az ágyuból kilőtt férfi. Kinai és török nyelven hirdeti az egykori plakát Vanek professzor mutatványának érdekességét.

kedvelő bűvészeket. Romek Árpád ugyanis — most elárlulom a titkok, amit csak zártkörű előadások meghívottjai ismernek — időnként fölcseréli az ecsetet a bűvészpálcával és ilyenkor mint pompás humoros bűvész mutatkozik be. Cirkuszban és varieté-színpadon is megállná a helyét. A zenebohócokra jellemző és a gondolatait mulatságosan kifejező arcjátékkal kísérve, hanglemezek halk muzsikájára mutatja be bűvészfogásait. A frankfurti értekezlet keretében rendezett előadáson fel is lépett maszkban, jelmezben. Mágusaink eredeti tehetségükkel, egyéni leleményükkel új meg új fogásokat, mutatványokat eszelnek ki és nemcsak bemutatják azokat, hanem le is írják a külföldi szaklapokban. Az irodalomból is jól ismert egykori Hatvani professzor a magyar mágusok egyik legérdekesebb, rejtélyekkel felruházott, de valóban tudós alakja. A Pesti Hírlap évekkel ezelőtt izes, izgalmas regényt közölt Hatvaniról, Csóór Gáspár tollából. Vitéz Szilágyi Lajos Debrecenben

kutatta Hatvani professzor életének, működésének titkait és kutatásai eredményét külföldi szaklapban tette közzé. Vattai Battha László is magyar tárgy tanulmányal gazdagította a külföldi mágus-szakirodalmat: ismertette alszászi Vítal Alajos földbirtokos műkedvelő mágiáit. A pozsony megyei földbirtokos (1817—1874) zókai kastélyában mágiával foglalkozó könyveket, bűvészszerkezet és szerkezeteket halmozott fel és bárati társaságát szórakoztatta.

A magyar bűvészek legérdekesebb alakja: Vanek professzor. Vanek József 1818-ban született Budapesten és a természettudományi pályára készült. Jedlik Ányosnak volt a tanítványa és aztán a „pesti szeminárium“ tanított. A szabadságharc idején Kossuth Lajos pénzügyomdájában működött és aztán követte a nagy száműzöttet Törökországba. A természettudományok művelőjéből a száműzetésben bűvész lett. Itt eszelte ki világhírű mutatványának önműködő szerkezetét, a „lefejező gépet“. A közönség szemláltára villant meg a bűvész kezében a pallos és aztán felmutatta az élő ember vérharmatos nyaku levágott fejét. Vanek olyan anyagból készítette a fejet, hogy a pallos nyoma a nyakon friss vágásnak, valódi vérenek látszott és még az orvosokat is megdöbbenetette. Ezt az „illuziót“ a szultánnak is bemutatta Konstantinápolyban. Másik híres szemfényvesztése az „ágyuból kilőtt férfi“ volt. Kezében zászlót tartó élő embert töltött az ágyucsőbe, a löveg dörrént, tüzet, füstöt szórt és a teremben a magasban megjelent a zászlós férfi, azt az illuziót keltve, hogy az ágyuból lötték ki. Elmés szerkezeteivel végzett „illuzionista“ mutatványait végigvitte Törökországon, Arabián, Indián, Kinán. Ötven év előtt, 1889-ben halt meg Budapesten, de előbb vagyona nagy részét beleolta az „Aigioscop“ nevű vetítőgépebe, amellyel képein némi mozgást varázsol — a mozi őse volt ez a pesti kávéházban. A The Sphinx angol folyóirat magyar száma megírta életét. Lefejezőgépét a MAME őrizi — de van az egyesületnek kevésbé borzongató emléke is, pl. bűvészek falragaszai, érmei.

Czövek István ügyvéd 1816-ban megjelent munkája „A Mágias Ezer-mester“, a mult század Tolnai Simonja. Czövek leírja korának bűvészetit mutatványait. Két rézmetszet XVIII. századbéli magyar ruhás bűvészt ábrázol. Az egyik: lángnyelő, égő gertyát vesz nyitott szájába, a másik a kártyalapokkal káprázató „manipulátor“. Az első magyar bűvészkönyv — ez az irodaiom és művelődéstörténeti emlék — számunkra a magyar mágusok gyűjteményének legértékesebb darabja! Ez valóban nem káprázat, nem szemfényvesztés — de való érték!

Tamás Ernő.